

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR

**Činnosti PMS na časové ose trestního řízení.
Mediace a další činnosti PMS před
rozhodováním soudu.**

ZÁKLADNÍ POJMY:

TRESTÝM ČINEM je protiprávní čin, který trestní zákoník označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně (§ 13 TZ, odst. 1).

PACHATEL TRESTNÉHO ČINU se označuje jako:

- **podezřelý** – do zahájení tr. stíhání, tedy do sdělení obvinění,
- **obviněný** – od zahájení tr. stíhání do nařízení hlavního líčení,
- **obžalovaný** – od nařízení hl. líčení do právní moci odsuzujícího rozsudku,
- **odsouzený** – po nabytí právní moci odsuzujícího rozsudku.

ZÁKLADNÍ POJMY:

POŠKOZENÝM se dle § 43 trestního řádu rozumí ten, **komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobená majetková, morální nebo jiná škoda.**

Pojem poškozeného je třeba odlišovat od pojmu oběť trestné činnosti v obecném významu i ve významu § 2 odst. 1 zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti.

Poškozený má v trestním řízení pouze ta **práva, která mu dává zákon – trestní řád.** O svých právech musí být orgány činnými v trestním řízení poučen.

ZÁKLADNÍ POJMY:

ZÁKON O OBĚTECH TR.ČINŮ č. 45/2013 Sb. - § 2 vymezení pojmů:

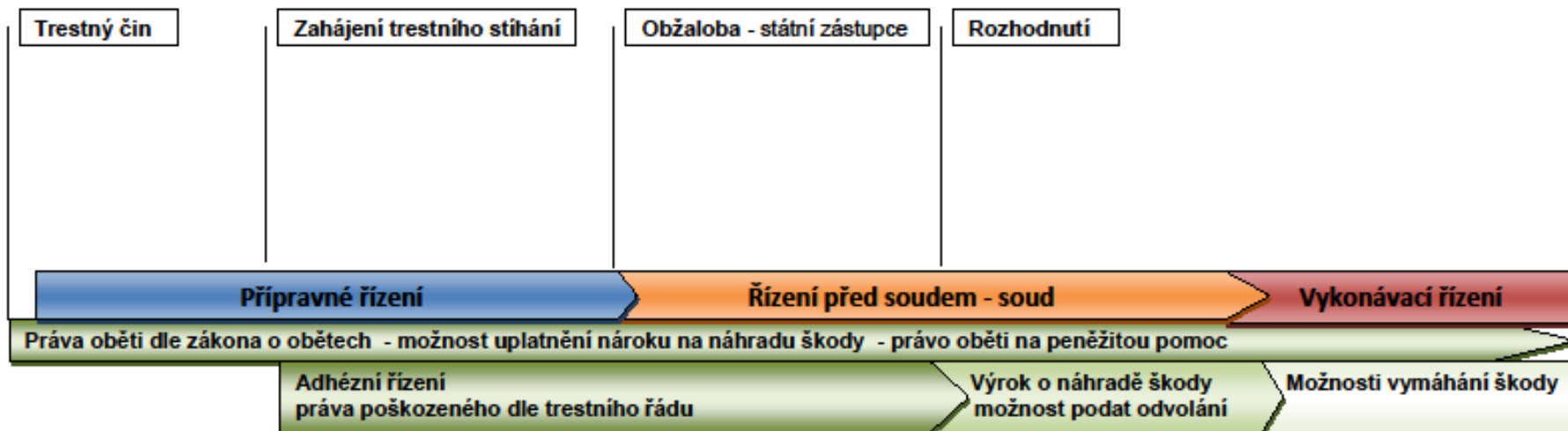
Za **TRESTNÝ ČIN** se pro účely tohoto zákona považuje také čin jinak trestný.

(2) **OBĚTÍ** se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.

(3) Byla-li trestným činem způsobena **SMRT OBĚTI**, považuje se za **oběť též její příbuzný** v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner nebo druh, je-li osobou blízkou. Je-li těchto osob více, považuje se za oběť každá z nich.

OSA trestního řízení

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA

Opatření směřující k ochraně oběti

Podmíněné zastavení trestního stíhání § 307

- souhlas obviněného
- obviněný se k činu doznal
- nahradil škodu dohoda o náhradě
- zkušební doba na 6 měsíců až 2 roky
- náhrada škody během zkušební doby

Narovnání § 309

- souhlas obviněného a poškozeného
- zastaveno trestní stíhání
- obviněný prohlásí, že spáchal skutek pro který je stíhán
- uhradí škodu
- obviněný složí na účet SZ peněžní částku k OPÚ

OSA řízení podle ZSVM

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA

Trestný čin

Řízení vedené proti dítěti
mladšímu 15let

Rozhodnutí

Návrh na uložení opatření

Přípravné řízení

Řízení před soudem - soud

Vykonávací řízení

Práva oběti dle zákona o obětech - právo oběti na peněžitou pomoc

Opatření směřující k ochraně oběti

Přípravné řízení a řízení před soudem:

SPOLUPRÁCE s PMS je pro pachatele i oběť DOBROVOLNÁ.

ČINNOSTI:

- **PŘEDJEDNÁNÍ ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ, ALTERNATIVNÍCH POSTUPŮ.**
- **ZPROSTŘEDKOVÁNÍ JEDNÁNÍ MEZI PACHATELEM A POŠKOZENÝM.**
- **VYTVÁŘENÍ PODMÍNEK PRO ODKLON TRESTNÍHO ŘÍZENÍ.**
- **KONTROLA NAD PLNĚNÍM ULOŽENÝCH POVINNOSTÍ/OMEZENÍ (u mládeže výchovných opatření) v rámci zkušební doby odklonu trestního řízení.**
- **Příprava a výkon probace v rámci NÁHRADY VAZBY DOHLEDEM.**

VÝSLEDKEM činnosti PMS jsou PODKLADY PRO ROZHODOVÁNÍ OČTŘ (orgánů činných v trestním řízení – policie, státní zastupitelství, soud).

Přípravné řízení - odklony:

PODMÍNĚNÉ ZASTAVENÍ TR. STÍHÁNÍ (§ 307 odst. 1 tr. řádu):

- Jedná se o **přečin** (tr. čin z nedbalosti nebo úmyslný tr. čin se sazbou do 5 let odnětí svobody)
- Pachatel **se doznává**.
- Pachatel **uhradí škodu** nebo uzavře s poškozeným dohodu o náhradě škody .
- S ohledem na okolnosti tr. činu a osobu pachatele je toto opatření dostatečné.

Zkušební doba: 6 měsíců až 2 roky. Na zkušební dobu je možno uložit přiměřené **povinnosti nebo omezení**.

Pokud se pachatel „osvědčí“, není potrestán (rejstřík trsetů zůstává bez záznamu).

Přípravné řízení - odklony:

PODMÍNĚNÉ ZASTAVENÍ TR. STÍHÁNÍ (§ 307 odst.2 tr. řádu)

- S ohledem na povahu a závažnost spáchaného přečinu, okolnosti jeho spáchání anebo poměry obviněného. Zákl. podmínky stejné jako u odst. 1 + navíc:

- Obviněný:

a) Se zaváže, že se **během zkušební doby zdrží určité činnosti**, v souvislosti s níž se dopustil přečinu, nebo

b) složí na účet soudu a v přípravném řízení na účet státního zastupitelství **peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti** podle zvláštního právního předpisu, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu.

Zkušební doba: 2 až 5 let + případně uložené povinnosti, omezení.

Přípravné řízení - odklony:

NAROVNÁNÍ (§ 309 trestního řádu)

- V řízení o přečinu, se **souhlasem obviněného a poškozeného**, s ohledem na závažnost tr.činu a osobu obviněného, jestliže obviněný:
 - a) prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán
 - b) uhradí poškozenému škodu,
 - c) vydá bezdůvodné obohacení,
 - d) složí na účet soudu nebo v přípr. řízení na účet st.zastupitelství **peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem** trestné činnosti (přiměřenou závažnosti přečinu a majetkovým poměrům pachatele).

Řízení končí pravomocným usnesením o narovnání, není zde **žádná zkušební doba**.

MEDIACE:

Mediace (z latinského *medius* = střední, prostřední, nestranný, nerozhodný, *mediare* = být uprostřed) - způsob **smírného řešení konfliktů za pomoci nestranné osoby mediátora**, který pomáhá účastníkům ve vzájemném porozumění. Cílem je dosažení dohody.

Mediace dle zákona o PMS:

Mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením.

Právní rámec:

Problematiku mediací v trestním řízení upravuje **trestní řád a zákon o Probační a mediační službě**. Problematika mediací v oblasti civilního práva je zakotvena v **zákoně č. 202/2012 Sb., o mediaci**, který nabyl účinnosti dne 1.9.2012.

MEDIACE:

- Mediaci lze provádět jen s **výslovným souhlasem pachatele a oběti.**
- Mediace umožňuje obětem setkat se s pachatelem v bezpečném a uspořádaném prostředí.
- Záměrem je **vést pachatele k odpovědnosti** a zároveň **poskytnout podporu a pomoc oběti.**

MEDIACE:

- Pachatel má možnost „**odčinit**“ své jednání, vyjádřit **omluvu**, **dohodnout se** s poškozeným na náhradě škody, získat **náhled** na dopady svého jednání, lépe se **vyrovnat** s tím, co způsobil a **aktivně ovlivnit** další vývoj tr. řízení.
- Poškozený (oběť) může **sdělit**, jak jej trestný čin ovlivnil, **dostat odpovědi** na své otázky, **aktivně jednat** o způsobu nahrazení vzniklé škody a aktivně se podílet na trestním řízení.

KDY JE MEDIACE VHODNÁ:

- **DOZNÁNÍ pachatele a zájem odčinit způsobenou újmu.**
- **Zájem/ochota oběti setkat se s pachatele.**
- **Vhodnost s ohledem na daný trestný čin a jeho okolnosti (nehrozí riziko další újmy pro oběť).**
- **Požadavky na klienty:** vstřícný postoj, schopnost zastupovat sebe sama, převzetí odpovědnosti za řešení dané situace, zdravotní a psychický stav nevylučující účast na mediaci.
- **OČTŘ souhlasí s realizací mediace.**

PRINCIPY MEDIACE:

- **DOBROVOLNOST**
- **DŮVĚRNOST** - obsah mediace se nezveřejňuje.
- **Vyrovnanost, nestrannost, vyváženost** - prostor pro všechny účastníky, aby vyjádřili své potřeby, obavy, návrhy.
- **MODEL NEUTRALITY** – jsme neutrální vůči osobám, mediace má být prospěšná poškozenému i pachateli. Nejsme ale neutrální vůči způsobené újmě!

PRINCIPY MEDIACE:

- **Zprostředkování bez rozhodovací pravomoci** - odpovědnost za konečné řešení je na účastnících, mediátor je odpovědný „jen“ za proces mediace.
- **PARTICIPACE** – aktivní zapojení účastníků do řešení celé věci.
- **Podpora stran ke vzájemnému porozumění a hledání pro obě strany přijatelného řešení.**
- **TRANSPARENTNOST.**
- **INFORMOVANOST** - dostatek informací pro O/P již před mediací i v jejím průběhu.

PRINCIPY MEDIACE:

- **pomáhat ≠ dělat věci za klienta**
- **mediátor ≠ advokát**
- **motivovat ≠ slibovat**
- **řídít komunikaci ≠ kdo má co říkat, dělat**
- **reflektovat, respektovat**

VÝHODY MEDIACE:

- **Nižší náklady stran než při soudním řízení.**
- **Rychlost řízení.**
- **Hlubší porozumění zájmům účastníků, celkové situaci.**
- **Spokojenost účastníků s výsledným řešením – při dosažení dohody nikdo neodchází poražen.**
- **Stabilita řešení –** mediační dohoda či jiný výsledek alternativního postupu představuje řešení, na kterém se obě strany aktivně podílely a obě akceptují výsledek, řešení sporu je díky tomu stabilnější oproti soudnímu rozhodnutí,
- **Neveřejné jednání** v důvěrném, bezpečném prostředí.

KDY MEDIACE NENÍ VHODNÁ:

- **Rozpor v síle stran.**
- Dlouhodobé **hluboké emocionální vztahové krize.**
- Spory spojené se **zákl. občanskými nebo ústavními právy** – např. otázky náboženské a rasové diskriminace.
- Přítomnost **závislosti** na alkoholu a drogách – zde je nutné individuálně posoudit charakter závislosti a aktuální stav klienta.
- Klienti s **psychickými poruchami** – zde je nutné individuálně posoudit, o jakou poruchu se jedná, jak se projevuje, v jaké fázi nemoci či v jakém aktuálním stavu se klient nachází, atd.

METODY MEDIACE:

TROJKROK :

1. **Individuální jednání s obviněným** - informování klienta, ošetření jeho potřeb, obav, případných rizik.
2. **Individuální jednání s poškozeným** - informování klienta, ošetření jeho potřeb, obav, případných rizik.
3. **Mediace** – přivítání, ujednání pravidel komunikace, stanovení časového rámce, dialog klientů za podpory/vedení mediátora, hledání možného řešení, dohoda.

METODY MEDIACE:

TANDEM:

- **Setkání obou stran bez přípravných individuálních konzultací.**
- Vhodné u situačních konfliktů.
- 1 mediátor nebo tandem ve dvou.
- **Průběh:** přivítání – informační smyčka – rozhodnutí o zahájení jednání – ujednání pravidel komunikace – dialog mediátora s poškozeným – dialog mediátora s obviněným – jednání o narovnání – dohoda.

METODY MEDIACE:

▪ SMÍŠENÝ DEBL:

- U konfliktů v blízké soc. oblasti a u vyhrocených konfliktů.
- 2 mediátoři.
- Průběh: nejprve **společné přivítání** - poté **individuální rozhovory** (obv.+1.M, pošk+2.M) - přestávka a rozhodnutí o dalším pokračování - společný rozhovor, kdy klienti pouze **naslouchají mediátorům** (mediátoři se chovají jako by tam klienti nebyli), **kteří reprodukují příběh klienta** (zrcadlový obraz události) – poté reprodukci klienti zhodnotí (**korektura zrcadleného obrazu**) – **dialog klientů** o narovnání – **dohoda**.

METODY MEDIACE:

- **ČLENĚNÁ MEDIACE** (1 pachatel, více poškozených – nerovnováha v počtu osob): probíhají postupně jednání s jednotlivými poškozenými a obviněným (dialog s pošk A, dialog s obv. – dialog s pošk. B – dialog s obv., atd. – dohoda a závěrečný rozhovor za přítomnosti všech).
- **DELEGACE** – vhodná u skupin tvořících 2 tábory: každý tábor zvolí svého delegáta – dialog M s 1. delegátem – dialog M s 2.delegátem – jednání M s oběma delegáty o narovnání – porada o výsledku jednání v příslušných skupinách – korekce výsledku jednání a dohoda – společný závěr všech účastníků.
- **RODINNÉ KONFERENCE:** vhodné např. u mládeže. Mediaci se účastní pachatel, oběť, jejich rodiny a členové komunity.

DALŠÍ METODY MEDIACE:

▪ **TRESTAJÍCÍ KRUH (sentencing circle):**

- Diskuse probíhá v kruhu, každý mluví když k němu dojde tzv. mluvící pírko či hůlka. Oběť vždy mluví první.
- Účelem SC je společně probrat celou událost trestného činu a jeho následků. Všichni zúčastnění diskutují o nápravě vzniklé újmy a nejvhodnějším programu, opatření nebo i trestu pro pachatele.
- Výsledek diskuse je předložen soudci, který posléze rozhodne o „potrestání“ (rehabilitační program v komunitě, veřejné práce, plán dohledu a reparace, nebo i trest včetně vězení).

▪ **SMÍRČÍ KRUH (peacemaking circle), LÉČIVÝ KRUH (healing circle).**

<http://www.restorativejustice.org/university-classroom/01introduction/tutorial-introduction-to-restorative-justice/processes/circles>

ČINNOSTI SMĚŘUJÍCÍ K UROVNÁNÍ KONFLIKTNÍHO STAVU:

- Není-li možné využít mediaci. S pachatelem a poškozeným se **jednání vedou odděleně.**
- Respektují **restorativní principy.**
- Směřují k **hledání nejvhodnějšího řešení vzniklé situace pro všechny zúčastněné.**
- Zaměřují se na **řešení příčin a následků TČ.**
- **Pomoc poškozeného + aktivizace obviněného k řešení následků, urovnání vztahů = hledání možností nápravy.**
- Na základě zjištění informací od obou stran, provedení analýzy rizik, zhodnocení přístupu pachatele a dalších faktorů je vypracována zpráva doporučující rozhodnutí o odklonu či konkrétní trest.

VÝSTUPY ČINNOSTI PMS V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ:

- **Zpráva o výsledku mediace.**
- **Zpráva o spolupráci s klientem.**
- **Zpráva před rozhodnutím** – podrobnější zpráva, pokud klient s PMS spolupracuje intenzivněji, delší dobu, je zjištěno více podrobných informací o jeho životní situaci, atd.
- **Zpráva o nespolupráci s klientem.**
- **Stanovisko k uložení konkrétních alternativních trestů** (např. je předjednáno uložení trestu obecně prospěšných prací či trestu domácího vězení).

RESTORATIVNÍ PROGRAMY

- **PROBAČNÍ PROGRAMY PRO MLÁDEŽ**
- **PREVENTIVNÍ A RESOCIALIZAČNÍ PROGRAMY PRO MLÁDEŽ**
- **PROGRAMY PRO PROBLÉMOVÉ ŘIDIČE – např. program REPADO, realizovaný Centrem dopravního výzkumu.**
- **MULTIDISCIPLINÁRNÍ TÝMY**

Přípravné řízení - kasuistiky:

ROBERT J.

- **26 let, svobodný, bezdětný.**
- **3x trestě stíhán:**
 - 2008 – výtržnictví § 202/1, ublížení na zdraví § 221/1– 8 měs. PO 18 měsíců,
 - 2011 poškození cizí věci §228/2 - 4 měs. PO 12 měsíců,
 - 2012 poškození cizí věci §228/2 – OPP 100.
- **Aktuální TČ – výtržnictví § 358/1,2, ublížení na zdraví § 146/1** (příp. těžké ublížení na zdraví § 145): V baru po předchozí slovní rozepři a poté, co poškozený rukama strčil do přítelkyně podezřelého, napadl poškozeného údery pěstí do hlavy. Zranění – otřes mozku, fraktura kosti týlní s krvácením pod měkkou plenu mozkovou, fraktura nosu, poškození sluchu.
- **Činnost PMS:**
 - Podezřelý požádal PMS o pomoc při zkontaktování poškozeného.
 - Po tel. konzultaci s P ČR a s MSZ, PMS vstoupila do případu.
 - Po individuálních konzultacích byla realizována **mediace** – pachatel se omluvil, poškozený omluvu přijal, uzavřena dohoda o náhradě škody.

Přípravné řízení - kasuistiky:

NATÁLIE D + MICHAL P.

- **Natálie, 20 let, svobodná, žije s druhem Michalem, 35 let, 2 děti (očekávají narození 3.dítěte).**
- **Natálie nebyla trestána, Michal odsouzen 4x.**
- **Aktuální TČ – nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy § 283/1:** umožnili výrobu ve svém bytě, v několika případech zajistili nákup surovin na výrobu.
- **Činnost PMS:**
 - Pověření od státního zástupce..
 - U **Natálie** bylo předjednáno **podmíněné zastavení tr. stíhání.**
 - U **Michala** byl předjednán **trest OPP a trest domácího vězení.**
 - Oba souhlasili s uložením **povinnosti podrobit se testování na přítomnost návykové látky v těle.**
 - U obou byl na jejich výslovnou žádost proveden test již před rozhodnutím, aby doložili pracovníci SPOD, že návykové látky neužívají (měli obavu z odebrání dětí).

Přípravné řízení - kasuistiky:

LUKÁŠ Z.

- 27 let, má stabilní zaměstnání, svobodný, bezdětný.
- Dosud nebyl trestán.
- **Aktuální TČ – usmrcení z nedbalosti § 143/1, 2; těžké ublížení na zdraví z nedbalosti § 147/1, 2; ublížení na zdraví z nedbalosti § 148/1:** vezl kamarády do práce, po cestě nedal přednost v jízdě, při dopravní nehodě došlo k úmrtí jedné kamarádky, další osoby z vozidla byly zraněny.
- **Činnost PMS:**
 - Podnět od obhájkyne pachatele.
 - PMS zkontaktovala všechny poškozené, kteří se vyjádřili k dopadům TČ a k otázce náhrady škody.
 - Poškození neměli zájem o mediaci.
 - U pachatele byla předjednána **účast v programu pro řidiče REPADO**, který realizuje Centrum dopravního výzkumu.

Děkuji za pozornost.

